ეროვნული ბიბლიოთეკა

სოფიო მირზაშვილი
СОФИЯ МИРЗАШВИЛИ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სტატიის ავტორი: ხელოვნებათმცოდნე ნინო ჩიხლაძე

АВТОР СТАТЬИ: **Искусствовед Нино Чихладзе**

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს სსრ ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МУЗЕЙ ИСКУССТВ
ГРУЗИНСКОЙ ССР

საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის

სოფიო მირზაშვილის

ნამუშევართა კატალოგი

КАТАЛОГ
РАБОТ ЗАСЛУЖЕННОГО ДЕЯТЕЛЯ ИСКУССТВ
ГРУЗИНСКОЙ ССР

СОФИИ МИРЗАШВИЛИ

თბილისი 1989 ТБИЛИСИ

F23.501

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქართული კულტურის მოვლა პატრონობასა და შესწავლის საქმეში გამორჩეული წვლილი მიუძღვის შუა საუკუნეების კედლის მხატვრობის და ხელნაწერთა მინიატურების ასლების შემსრულებელ ოსტატებს. ძველი მხატვრობის კოპირების ეს ურთულესი დარგი მაღალი პროფესიონალიზმის გარდა მახვილ თვალს, უტყუარ ალღოსა და მხატვრული სტილის შეგრძნების უნარსაც მოითხოვს. ამ დარგის მუშაკთა შორის თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებულ მოღვაწეს, მხატვარ სოფიო მირზაშვილს, რომელიც ხუთ ათეულ წელზე მეტია ერთგულად ემსახურება ამ რთულსა და ამავე დროს მამულიშვილურ საქმეს.

1932 წლის ზაფხულში, ჯერ კიდევ სტუდენტმა სოფიო მირზაშვილმა მონაწილეობა მიიღო გეოგრაფიული საზოგადოების მიერ მოწყობილ ექსპედიციაში, რომელიც მიზნად ისახავდა გელათის მონასტრის სიძველეთა შესწავლას. გელათშივე გაიცნო მან ფრესკების პირების გადმოღების ცნობილი სპეციალისტი, ზუსტი ასლი-ფაქსიმილეს მეთოდის შემქმნელი ლიდია დურნოვო, რომელმაც ადვილად შენიშნა ახალგაზრდა მხატვარ ქალში მოწადინება და უნარი დაუფლებოდა ასლების შემსრულებლის უაღრესად რთულსა დ პასუხსაგებ პროფესიას და ურჩია სერიოზულად მოეკიდა ხელი ამ საქმისათვის.

თბილისის სამხატვრო აკადემიის დამთავრების შემდეგ სოფიო მირზაშვილი ორ წელიწადს მუშაობდა ლენინგრადის რუსული ხელოვნების მუზეუმში დაცულ ხატებზე ლიდია დურნოვას უშუალო ხელმძღვანელობით, რომელიც იმხანად რუსული ხელოვნების მუზეუმის ძველი ფერწერის განყოფილების გამგე იყო. მოგვიანებით მხატვარი მუშაობას აგრძელებს მოსკოვის მუზეუმებში.

ამავე დროიდან მხატვარი გატაცებით მუაშობს საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო- მუზეუმის, ანუ ყოფილი „მეტეხის“ მუზეუმისა და საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმების დაკვეთით. იგი ბოლომდე ერთგული დარჩა შესრულების იმ ტექნიკისა და მანერისა, რომელიც ლიდია დურნოვოს ხელმძღვანელობით შეისწავლა. მუშაობს იმავე საღებავებით, კვერცხის ტემპერით და ზედმიწევნით იცავს იმ თანმიმდევრობასა და სტილს, როგორითაც უნდა ემუშავათ შუა საუკუნეების ოსტატებს. ტილოს ნაცვლად იყენებს ქაღალდს. თანდათანობით ამოყავს ნახატის კონტურები, მასზე დადებული ფერადოვანი ლაქები, დამუშავების მონასმები და ასე ჩვენს თვალწინ ცოცხლდებიან უზადო ოსტატობით შესრულებული წინაპართა თუ წმნდანთა სახეები: ცნობილი ანგელოზი ატენის „ხარების“ კომპოზიციიდან, „შობის“ სცენა; ამხედრებული წმ. მეომრები — გიორგი და თევდორე ნაკიფარიდან, მაცხოვრის სახე გელათის „ზიარების“ კომპოზიციიდან, „ახალი იერუსალიმის“ გამოსახულება კვლავ გელათის მთავარი ტაძრის ჩრდილოეთ ეკვდერიდან და სხვა. მაგრამ განსაკუთრებული სიყვარულით მაინც წინაპართა სახეებს, ქტიტორთა პორტრეტებს გადმოსცემს: გიორგი მესამე, თამარ მეფე და გიორგი ლაშა; სუმბატ დიდი და უცნობი დიდებული — ბეთანიიდან; გიორგი მესამე; ზაზა ფანასკერტელი — ყინწვისიდან, დავით ნარინის ორი პორტრეტი — გელათიდან და სხვა მრავალი.

ყოველივე ამის შექმნა შეუძლებელი იქნებოდა, რომ არა დიდი რუდუნება, თავგანწირული შრომა, გამუდმებული სწრაფვა მაღალი პროფესიონალიზმისა და ოსტატური სრულყოფისაკენ. სოფიო მირზაშვილის ნამუშევრებს მაღალ შეფასებას აძლევდნენ ქართული ხელოვნების ცნობილი ისტორიკოსები, აკადემიკოსები — გიორგი ჩუბინაშვილი და შალვა ამირანაშვილი. ამ უკანასკნელმა მის ასლებს „გაცოცხლებული ფრესკები“ უწოდა.

თავის საქმეში უზომოდ შეყვარებულ მხატვარს თითქმის მთელი საქართველო ფეხით აქვს შემოვლილი. იგი დაუნანებლად ხარჯავდა სულიერ და ფიზიკურ ძალას, მუშაობდა ურთულეს, ზოგჯერ სიცოცხლისათვის სახიფათო პირობებში,

მაგრამ ალბათ, ყოველი საქმის წარმატებით დაგვირგვინებაში მას ეხმარებოდა საკუთარ თავში ნაპოვნი ძალა და ნიჭი, რათა შეენარჩუნებინა ს ძველეთა ჩვენს საგანძურზე დროის მიერ აღმართული ხელი და მეორე, სიკოცხლე მიენიჭებინა იმისთვის, რაც, ხშირად, დაკარგვად იყო განწირული.

ხელნაწერთა მინიატურებზე მხატვარი ჩვეულებრივ ზამთრობით მუშაობდა. მინიატურების მირზაშვილისეული ასლები გამოირჩევიან დედანთან მაქსიმალური სიახლოვით; რაც შუა საუკუნეების ოსტატის შემოქმედებითი პროცესის ამოცნობითა და მისი ფაქიზი ვასმეორების საშუალებითაა მიღწეული. მხატვარს შესრულებული აქვს ასლები ისეთი ცნობილი ხელნაწერებიდან როგორიცაა: გელათის ოთხთავი (XII ს.), ალავერდის (1054 წ.) და ვანის (XII ს.) სახარებები; გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულება (XII—XIII ს.), დადიანისეული ვეფხისტყაოსანი (1646 წ.); იოსებ ზილიხანიანი (XVII ს.), მარტვილის ოთხთავი (1050 წ.); ჯრუჭის მე-10 საუკუნის ოთხთავი და მრავალი სხვ.

50-იანი წლების დასაწყისში თეატრის, მუსიკისა და კინოს სახელმწიფო მუზეუმმა შეიძინა ძველი მხატვრობის ერთი ნიმუში, რომლის თითქმის გადარეცხილ, ერთიანად ჩაშავებულ ზედაპირზე რიტუალური კომპოზიციის ფრაგმენტებიღა იყო შემორჩენილი. პირვანდელი მხატვრობის აღდგენა და პირის შესრულება სოფიო მირზაშვილს მიანდვეს. თავდაუზოგავმა შრომამ ნაყოფი გამოიღო და გამოვლინდა მე-17 საუკუნით დათარიღებული „სახიობის" იშვიათი კომპოზიცია.

კიდევ უფრო რთული იყო იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში დაცული შოთა რუსთველის პორტრეტი პირზე მუშაობა, რომელიც მხატვარმა ფერადი დიაპოზიტივიდან შეასრულა. დღეს ეს პორტრეტი მწერალთა კავშირის სასახლეშია დაცული.

30-იანი წლებიდან სოფიო მირზაშვილი სისტემატურად იღებს მონაწილეობას სხვადასხვა ხასიათის გამოფენებში. 1964 წელს საქართველოს არქიტექტორთა კავშირმა მოაწყო სოფიო მირზაშვილის ნამუშევართა პერსონალური გამოფენა, რამაც დამთვალიერებელთა დიდი ინტერესი გამოიწვია. მისი მეორე პერსონლური გამოფენა 1970 წელს მოეწყო ხალხთა კულტურული ურთიერთობისა და მეგობრობის საქართველოს საზოგადოების შენობაში. 1981 წ. გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმში გაიხსნა მხატვრის კიდევ ერთი პერსონალური გამოფენა.

სოფიო მირზაშვილის მაღალმხატვრული ნამუშევრების უმეტესი ნაწილი საქართველოს სსრ ხელოვნების სახელმწიფო და ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმებში ინახება. მისი ასლები დაცულია აგრეთვე თეატრის, მუსიკისა და კინოს სახელმწიფო მუზეუმში, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტსა და მედიცინის ისტორიის მუზეუმებში.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

В деле сохранения и изучения грузинской культуры особое место занимают те мастера, которые работают по настенной живописи средних веков и исполняют копии с рукописных миниатюр. Сложная отрасль копирования старой живописи помимо высокого профессионализма требует от кописта тонкую интуицию и чувство понимания стилистических особенностей. Скопируемого им произведения. Среди художников занимающихся копированием грузинских фресок и миниатюр, видное место занимает заслуженный деятель искусств Грузинской ССР С. И. Мирзашвили, которая вдохновенно служит своему делу более пяти десятилетий.

Летом 1932 года С. И. Мирзашвили будучи студенткой приняла участие в экспедиции географического общества, цель которой была изучение древностей Гелатского Монастыря. Там же она познакомилась с известным специалистом в области средневековой живописи, создателем метода исполнения точных копий — факсимиле Л. А. Дурново, которая отметила способности и большое желание молодой художницы освоить очень трудную и ответственную профессию художника — кописта и посоветовала серьезно заняться этим делом.

После окончания Тбилисской Академии художеств С. И. Мирзашвили два года работала над иконами Русского Музея в Ленинграде под руководством Л. А. Дурново, которая в то время была руководителем отдела старой живописи Русского музея. Позднее художница продолжает работать в музеях Москвы.

С этого же периода С. И. Мирзашвили увлеченно работает по заказам Гос. музея искусств Грузии или, как он тогда назывался, музей Метехи. Она осталась верной той манере исполнения, которая ею была освоена у Л. А. Дурново.

Художница работает яично-темперными красками и в точности соблюдает стиль и последовательность творческого процесса, которые были присущи средневековым мастерам. Холст художница заменила бумагой. Постепенно выводит контуры, наносит цветовые пятна, разрабатывает поверхность и таким образом перед нами оживают образы ктиторов или святых выполненные с великолепным мастерством: знаменитый Атенский ангел из композиции «Благовещение», сцена «Рождество», св. воины — всадники — Георгий и Федор из Накипари, образ Гелатского Спаса из композиции «Причащение», изображение «нового Иерусалима» из северного притвора главного храма в Гелати и другие. С особой любовью она передает портреты ктиторов: Георгия III, Царицы Тамары и Георгия Лашы, Сумбата Великого и неизвестного вельможи из Бетании, Георгия III Зазы Панаскертели из Кинцвиси, два портрета царя Давида Нарини из Гелати и другие.

Создать все это было бы невозможно без самоотверженного труда, постоянного стремления к высокому профессионализму и мастерству. Работы С. И. Мирзашвили высоко ценились известными историками Грузинского искусства, академиками Г. Н. Чубинашвили и Ш. И. Амиранашвили. «Воскресшими фресками» называл ее работы академик Ш. И. Амиранашвили.

Влюбленная в свое дело художница обошла почти всю Грузию. Не жалея тратила духовные и физические силы, работая в сложнейших, иногда опасных для жизни условиях, но для успешного завершения работы ей помогали внутренняя сила и талант заново «творить» то, что часто обречено было на гибель.

Зимой художница работала над рукописными миниатюрами копии которых максимально близки к оригиналам, что достигалось художницей предположительно точным повторением творческого пути средневекового мастера. С. И. Мирзашвили выполнила копии таких известных рукописей, как Гелатское четвероевангелие (XII в.); Алавердское (1054 г.) и Ванское (XII в.) евангелие; творения Григория Богослова (XII-XIII вв.); Витязь в тигровой шкуре (1646 г.)ъ Зилиханиани (XVII в.); Мартвильское четвероевангелие (1050 г.); Джручское четвероевангелие (940 г.) и другие.

В начале 50-ых годов Государственный музей театра, музыки и кино ГССР приобрел одну старую живописную работу, почти погибшая и почерневшая поверхность которой передавала фрагменты ритуальной композиции. Восстановить произведение и снять с нее копию поручили С. И. Мирзашвили. Кропотливый и неустанный труд дал свои плоды и в результате перед нами предстал памятник XVII века, редчайшая композиция «Сахноба».

Труднее было работать над портретом Шота Руствели из Иерусалимского Крестового монастыря, который художница «копировала» с цветного диапозитива. В настоящее время портрет находится во дворце писателей.

Начиная с 30-ых город С. И. Мирзашвили систематически принимает участие в разных выставках. В 1964 году Союз Архитекторов Грузии устроил персональную выставку работ художницы, которая вызвала огромный интерес посетителей. Вторая персональная выставка С. И. Мирзашвили состоялась в 1970 году.

Высокохудожественные работы С. И. Мирзашвили украшают экспозиции Государственного музея искусств ГССР и Государственного музея Грузии им. С. Джанашия. Копии художницы хранятся также в Государственном музее театра, музыки и кино, в институте рукописей им. К. Кекелидзе и в музее Истории медицины.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფრესკები

ატენის სიონი XI ს. ბოლო.

1. შობა უფლისა 380X230 სმ. 1936 წ. სხსმ/მმ 171.
2. ანგელოზი „ხარების“ კომპოზიციიდან 241X171 სმ. 1936 წ. სხსმ/მმ 173.

ბეთანია, ღვთისმშობლის ეკლესია XII–XIII სს.

3. გიორგი მესამე, თამარ მეფე და გიორგი ლაშა (სამ ნაწილად) 360X310 სმ. 1966 წ. სხსმ/მმ 469.
4. სუმბატ დიდი. 251X227 სმ. 1937 წ. სხსმ/მმ 159.
5. თამარ მეფე 138X115 სმ. 1983 წ. მიმ.

ბუგეული ღვთისმშობლის ეკლესია XVI ს.

6. ქტიტორთა ჯგუფი – ლაშხიშვილების ოჯახი (სამ ნაწილად) 300X250 სმ. 1968 წ. სხსმ/მმ 527.
7. ლაშხიშვილი ლაშქა და მისი მეუღლე 1970 წ. სსმ 250.

გელათი, მთავარი ტაძარი, საკურთხეველი XVI ს.

8. მაცხოვრის სახე „ზიარების“ კომპოზიციიდან. 68X44,5 სმ. სხსმ მმ 382.

გელათი, მთავარი ტაძარი, სამხრეთ მინაშენი XIV ს.

9. წმ. ივლიტა 98X68 სმ. 1932 წ. სხსმ/მმ 393.

გელათი, მთავარი ტაძარი, ჩრდილოეთის ეკვდერი XVI ს.

10. იმერეთის მეფე-დედოფალი და „ახალი იერუსალიმის“ გამოსახულება. 350X200 სმ. 1961 წ. სხსმ/მმ 287.

გელათი, მთავარი ტაძარი, სამხრეთ-აღმოსავლეთის ეკვდერი XIII ს.

11. გრიგოლ ღვთისმეტყველი 65X55 სმ. 1932 წ. სხსმ/მმ 229.
12. დავით ნარინი სამეფო სამოსში. 278X142 სმ. 1962 წ. სსმ 170.
13. დავით ნარინი ბერის სამოსში. 152X118 სმ. 1962 წ. სსმ 171.

გელათი მთავარი ტაძარი ნართექსი XII ს.

14. მეოთხე საეკლესიო კრება 379X266 სმ. 1962 წ. სსმ 169.

ზემო კრიხი, მთავარანგელოზთა ეკლესია, XI ს. დასაწყისი.

15. რაჭის ერისთავები 234X153 სმ. 1962 წ. სსმ 134.
16. ვაჩიანი და უცნობი დიდებული 222X173 სმ. 1961 წ. სსმ 135.
17. ორნამენტული მოტივები 166X28 სმ. 1962 წ. სსმ 136.
18. ორნამენტული მოტივები. 152X118 სმ. 1962 წ. სსმ 179.

მღვიმევი. ღვთისმშობლის ეკლესი XIII ს. 80-იანი წლები.

19. რატი კახაბერის ძე, მისი მეუღლე რუსუდანი და ძმა ნიანია (სამ ნაწილად) 344X162 სმ. 1949 წ. სხსმ/მმ 157.

ნაკიფარი წმ. გიორგის ეკლესია 1130 წ.

20. წმ. გიორგი და წმ. თევდორე. 241X171 სმ. 1947 წ. სხსმ/მმ 198.

ნიკორწმინდა, წმ. ნიკოლოზის ეკლესია X ს.

21. ქტიტორთა ჯგუფი – წულუკიძეების ოჯახი XVII ს. 290X280 სმ. 1962 წ. სსმ 143.

სორი. წმ. გიორგის ეკლესია XVI ს.

22. ქტიტორი ჭარელის ძე ქველი XVII ს. 135X101 სმ. 1961 წ. სხსმ/მმ 277.
23. სამი ქტიტორი XVII ს. 135X101 სმ. 1961 წ. სხსმ/მმ 277.
23. სამი ქტიტორი XVII ს. 242X232 სმ. 1960 წ. სსმ. 165.
24. დიდებული და მისი მეუღლე XVII ს. 245X192 სმ. 1962 წ. სსმ 166.

ყინწვისი წმ. ნიკოლოზის ეკლესია XIII ს. დასაწყისი.

25. გიორგი მესამე. 1962 წ. სსმ 167.
26. ზაზა ფანაასკერტელი XV ს. 245X147 სმ. 1962 წ. სსმ 168.
27. ზაზა ფანასკერტელი 138X160 სმ. 1983 წ. მიმ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხელნაწერთა მინიატურები

ალავერდის სახარება (A–484) 1054 წ.

1. მათე მახარებელი 24X19 სმ. 1951 წ. სხსმ „ხდ“ 34.
2. არქიტექტურული კომპოზიცია. 10X8 სმ. 1953 წ. სხსმ „ხდ“ 35.
3. „წმ. ეპისტოლე უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი ავგაროსის მიმართ მეფისა“ 24X13 სმ. 1953 წ. სხსმ „ხდ“ 36.
4. ხელთუქმნელი ხატი. 18X10 სმ. 1953 წ. სხსმ „ხდ“ 37.
5. აყვავებული ჯვარი. 24X19 სმ. 1953 წ. სხსმ „ხდ“ 68.

გელათის ოთხთავი (Q–908) XII ს.

6. კეთროვანთა განკურნება 15X11 სმ. 1984 წ. მიმ.

დავითნი (H–1665) XV ს.

7. ცხენოსანთა შებრძოლება — სისარის სიკვდილი. 26X18 სმ. 1937 წ. სხსმ „ხდ“ 51.
8. „აქა ეგვიპტით გამოვიდეს ძენი ისრაელისა“ 24,5X15,8 სმ. 1969 წ. სხსმ „ხდ“ 112.

გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულება (A–109) XII–XIII სს. მიჯნა

9. ორნამენტული თავსამკაული 11X6 სმ. 1937 წ.

ვანის სახარება (A–1335) XII–XIII სს.

10. ლომთან შებმა. 24X18 სმ. თმკმ-დ 448.
11. გრიფონისა და კენტავრის გამოსახულება. 40X12 სმ. თმკმ-დ 450.
12. მებუკეები 1X812 სმ. თმკმ-ყ 451.
13. მებუკეები 18X12 სმ. თმკმ-დ 452.
14. დათვთან შებმა 20X14 სმ. თმკმ-დ 453.
15. გაწვრთნილი მაიმუნები. 16X10 სმ. თმკმ-დ 454.

ვეფხისტყაოსანი. დადიანისეული ხელნაწერი (H–599). 1646 წ.

16. რუსთაველი კარნახობს მამუკა მდივანს. ლევან დადიანის პორტრეტი 27X17 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ“ 75.

ვეფხისტყაოსანი (S–1082) XVII ს.

17. შოთა რუსთველის პორტრეტი. 35X24 სმ. ხი 15.
18. შოთა რუსთველის პორტრეტი. 41X32,5 სმ. 1954 წ. სხსმ სგ.

ვეფხისტყაოსანი (S–5006) XVII–XVIII სს.

19. როსტევან მეფისა და ინდოთ მეფის შეყრა. 25,5X21 სმ. 1937 წ. ხი 10.

იოსებ ზილიხანიანი (S–1283) XVII ს.

20. აზიზ მეფისა და ზილიხას ქორწილი. 22X14,5 სმ. 1937 წ. ხი 7.
21. იოსების სიზმარი. 22X15 სმ. 1937 წ. ხი 1.
22. ვაჭრებს ორმოდან ამოჰყავთ იოსები. 22,5X15 სმ. 1937 წ. ხი 7.
23. იოსების გაყიდვა. 22X15 სმ. 1937 წ. ხი 7.
24. იოსები ზილიხას სასახლის კარზე (ბაზიყას საპატივცემულოდ გამართულ ლხინზე) 22X15 სმ. 1937 წ. ხი 7.
25. ზილიხას ძიძის ორმოში ჩავარდნა. 22X15 სმ. 1937 წ. ხი 7.

მარტვილის ოთხთავი (S–391) 1050 წ.

26. მათე მახარებელი. 24X18,5 სმ. ხი 23.
27. ლუკა მახარებელი. 24,5X18,5 სმ. ხი 23.

მესტიის სახარება (სიემ-1) 1133 წ.

28. კამარა. 26,5X21,5 სმ. სხსმ „ხდ“ 111.
29. მარკოზ მახარებელი. 26,5X22 სმ. სხსმ „ხდ“ 120.
30. კამარა. 26,5X22,5 სმ. სხსმ „ხდ“ 121.
31. კამარა. 26,5X22,5 სმ. სხსმ „ხდ“ 122.
32. კამარა. 26,5X22 სმ. სხსმ „ხდ“ 123.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

33. კამარა. 27X22 სმ. სხსმ „ხდ" 124.
34. კამარა. 26,8X22 სმ. ასხსმ „ხდ" 125.
35. კმარა. 26,5X21,6 სმ. სხსმ „ხდ" 126.

ლარგვისის ოთხთავი (A—26) XII ს.

36. ხარება 23,5X17,5 სმ. 1934 წ. ხო 12.

ტბეთის ოთხთავი (A—496) XIII ს.

37. მარკოზ მახარებელი. 26,5X21,5 სმ. ხო 13.
38. მარკოზ მახარებელი. 27X21 სმ. 1935 წ. სხსმ „ხდ" 48.

ოთხთავი (A—484) XII ს.

39. აყვავებული ჯვარი. 24X19 სმ. ხი 14.

დავითნი (A—193) XVIII

40. მძინარე მეომრის მოკვლა. 18X14 სმ. სხსმ „ხდ" 49.
41. მეფედ კურთხევის სცენა. 21X14 სმ. სხსმ „ხდ" 50.

ხელნაწერი C—42 (H—13) ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა კოლექციიდან.

42. მათე მახარებელი. 14X11,5 სმ. 1964 წ. ხი 11.
43. იოანე მახარებელი. 14X11,5 სმ. 1964 წ. ხი 117.

ხელნაწერი C—51 (413) ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ქართულ ხელნაწერთა კოლექციიდან

44. ფერხთა ბანა 27X20,5 სმ. ხი 19.

ჯრუჭის ოთხთავი (H—1660) 940 წ.

45. მარკოზ მახარებელი და ბრმის განკურნების სცენა (გაშლილი ვვერდი) 42X27 სმ. 1976 წ. ხი 74.
46. ემმაკეულის განკურნება. 25,5X20 სმ. 1976 წ. ხი 4.
47. მარკოზ მახარებელი. 33X25 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 1.
48. ბრმის განკურნება. 33X27 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 2.
49. კამარა 33X28 სმ. 1959 წ. სხსმ „ხდ" 14.
50. კამარა. 33X28 სმ. 1959 წ. სხსმ „ხდ" 14.
51. კამარა. 27X19 სმ. 1959 წ. სხსმ „ხდ" 15.
52. კამარა. 27X19,5 სმ. 1959 წ. სხსმ „ხდ" 16.
53. კამარა. 33X24,5 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 17.
54. კამარა. 26,5X19,5 სმ. ა1959 წ. სხსმ „ხდ" 24.
55. კამარა. 27X20 სმ. 1959 წ. სხსმ „ხდ" 25.
56. ღვთისმშობელი ყრმით. 27X20 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 69.
57. იოანე მახარებელი. 26X20 სმ. 1958 წ. „ხდ" 70.
58. მათე მახარებელი. 26X20 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 72.
59. ლუკა მახარებელი. 26X20 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 73.
60. ემმაკეულის განკურნება. 26X20 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ". 73.
61. განრღვეულის განკურნება. 26X20 სმ. 1958 წ. სხსმ „ხდ" 74.
62. ბრმის განკურნება. 26X21 სმ. 1983 წ. მიმ.
63. განრღვეულის განკურნება. 26X21 სმ. 1984 წ. მიმ.
64. ემმაკეულის განკურნება. 26X21 სმ. 1983 წ. მიმ.
65. „სახიობა" ძველი მხატვრობის აღდგენა. XVII ს. 55X50 სმ. 1955 წ. თმკმ—დ 456.

ტიხრული მინანქარი

1. მარტვილის ვედრება VIII—IX ს.ს. 12,5X11 სმ. ხი 9.
2. იოანე მახარებელი. XII ს. 5,5X5,5 სმ. 1950 წ. ხი 9.
3. პეტრე მოციქული. II ს. 11,5X9,5 სმ. 1950 წ. ხი 9.
4. იოანე ნათლისმცემელი. XII ს. 5,5X5,5 სმ. 1950 წ. ხი 9.
5. მარტვილის ვედრება. VIII—IX ს. 8,5X7,5 სმ. 1950 წ. სხსმ სვ.

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ
ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

ФРЕСКИ

Атенский Сиони Конец XI в.

1. «Рождество». 380х230 см. 1960 г. СХСМ/ММ 171
2. Ангел из композиции «Благовещения». 241Х171 см. 1931 г. СХСМ/ММ 173.

Бетания. Церковь Богородицы XII-XIII вв.

3. Георгий III, царица Тамара и Георгий Лаша. в(трех частях). 360х310 см. 1966 г. СХСМ/ММ 469.
4. Сумбат Великий 251х227 см. 1937 г. СХСМ/ММ 159
5. Портрет Царицы Тамары. 138х115 см.

Бугеули, Церковь Богородицы. XVI в.

6. Ктиторы, Семья Лашхишвили (в трех частях) 300х250 см. 1968 г. ХССМ/ММ 527.
7. Лашхишвили Лашха и его супруга 1970 г. ССМ 250

Гелати. Главный храм. Роспись алтаря. XVI в.

8. Христос из композиции «Причащения». 68х44,5 см. СХСМ/ММ 382.

Гелати. Главный храм. Южный придел. XIV в.

9. Св. Ивлита 98х68 см. 1932 г. СХСМ/ММ 393

Гелати. Главный храм. Северный притвор. XVI в.

10. Царь и Царица Имерети и зображение «Нового Иерусалима». 350х200 см. 1961 г. СХСМ/ММ 287

Гелати. Главный храм. Юго-восточный притвор. XIII в.

11. Григорий Богослов. 65х55 см. 1932 г. СХСМ/ММ 229
12. Давид Нарин в царском облачении. 278х142 см. 1962 г. ССМ 170
13. Давид Нарин в монашеском одеянии. 152х118 см. 1962 г. ССМ 171

Гелати. Главный храм. Нартекс XII в.

14. Четвертый церковный собор. 379Х266 см. 1962 г. ССМ 169

Земо Крихи. Церковь архангелов нначало XI в.

15. Рачинские Эриставн. 234х153 см. 1962 г. ССМ 134
16. ВВачнани и портрет неизвестного светского лица. 222х173 см. 1961 г. ССМ 135
17. Орнаментальные мотивы. 166х28 см. 1962 г. ССМ 136
18. Орнаментальные мосивы. 152х118 см. 1962 г. ССМ 179

Мгвимеви. Церковь Богоматери 80-ые годы XIII в.

19. Рати Кахаберидзе, его супруга Русудан и брат Нианиа (в трех частях). 344Х162 см. 1949 г. СХСМ/ММ 157

Накипари. Церковь св. Георгия. 1130 г.

20. Св. Георгий и св. Фёдор. 241—171 см. 1931 г. СХСМ/ММ 198

Никорцминда. Церковь см. Николая. X в.

21. Ктиторы — семья Цулукидзе. XVII в. 290х280 см. 1962 г. ССМ 143

Сори. Церковь св. Георгия. XIV в.

22. Ктикор Чарелисдзе Квели XVII в. 135Х101 см. 1961 г. СХСМ/ММ 277
23. Три ктикора. XVII в. 242Х232 см. 1960 г. ССМ С7 165
24. Вельможа и его супруга. XVII в. 245Х192 см. 1962 г. ССМ 166

Кинцвиси. Церковь св. Николая. начало XIII в.

25. Георгий III. 1962 г. ССМ 167.
26. Заза Панаскертели. XV в. 245Х147 см. 1962 г. ССМ 168.
27. Заза Панаскертели. 138Х160 см. МИМ

Книжные миниатюры

Алавердское Евангелие. (А-484) 1054 г.

1. Евангелист Матфей. 24Х19 см. 1951 г. СХСМ «ХД» 34.
2. Архитектурная композиция. 10Х817. 1953 г. СХСМ «ХД» 35.
3. Христос пишет Авгарю. 24Х13 см. 1593 г. Е СХСМ «ДХ» 36
4. Нерукотворный образ 18Х10 см. 1953 г. СХСМ «ХД» 37.
5. Процветший крест. 24Х19 см. 1953 г. СХСМ «ХД» 68.

Гелатское четвероевонгелие (О — 908) XII в.

6. Исцеление прокаженных. 15,5Х11 см. 1984 г. МИМ

Пластырь (Н — 1665) XV в.

7. Борьба всадников. Смерть Сисара. 26Х18 см. 1937 г. СХСМ «ХД» 51
8. Выход из Египта Израильтян. 24,5Х15,8 см. 1969 г. СХСМ «ХД» 112

Творения Григория Богослова (А — 109). Рубеис XII—XIII вв.

9. Орнаментальный мотив. 11Х6 см. 1937 г. СХСМ «ХД» 46

Ванское Евангелие (А — 1335) XII—XIII вв.

10. Борьба со львом 24Х18 см. ТМКМ—Д448.
11. Изображение Грифона и Кентавра. 40Х12 см. ТМКМ—Д 450.
12. Трубачи. 18Х12 см. ТМКМ—Д 451
13. Трубачи. 18Х12 см. ТМКМ—Д 452
14. Борьба с Медведем. 20Х14 см ТМКМ—Д 453
15. Дрессированные обезьяны. 16Х10 см. ТМКД—Д 454

Витязь в Тигровой шкуре. Рукопись Дадианисеули (Н—599) 1646 г.

16. Руставели диктует Мамуке секретарю и портрет Левана Дадиани 27Х17 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 75.

Витязь в Тигровой шкуре. (S — 1082) XVII в.

17. Портрет Шота Руствели. 35Х24 см. ХИ 15.
18. Портрет Шота Руствели. 41Х32 5 см. 1954 г. СХСМ СГ.

Витязь в Тигровой шкуре (S — 5006) XVII—XVIII вв.

19. Встреча Царя Ростевана с Царем Индии. 25,5Х21 см 1937 г. ХИ 10.

Зилиханиани (S — 1283) XVII в.

20. Свадьба Царя Азиза и Зилихи 22Х14 5 см. 1937 г. ХИ 7.
21. Сон Иосифа. 22Х15 см. 1937 г. ХИ 7.
22. Купцы вызволяют Иосифа из ямы 22,5Х15 см. 1937 г. ХИ 7.
23. Продажа Иосифа. 22Х15 см. 1937 г. ХИ 7
24. Иосиф на пиру, устроенном в честь Базиха 22Х15 см.
25. Падение кормилицы Зилиха в яму: 22Х15 см. 1937 г. ХИ 7.

Мартвильское четвероевангелие (S — 391) 10502

26. Евангелист Матфей. 24Х18,5 см. ХИ 23
27. Евангелист Лука. 24,5Х18,5 см. ХИ 23.

Местийское Евангелие (СИЭМ-1) 1133 г.

28. Канон. 26,5Х21,5 см. СХСМ «ХД» КО.
29. Евангелист Марк. 26,5Х22 см. СХСМ «ХД» КО.
30. Канон. 26,8Х22,5 см. СХСМ «ХД» 121.
31. Канон. 26,8Х22,5 см. СХСМ «ХД» 122.
32. Канон. 26,8Х22 см. СХСМ «ХД» 123.
33. Канон. 27Х22 см. СХСМ «ХД» 124.
34. Канон. 26,8Х22 см. СХСМ «ХД» 125.
35. Канон. 26,8Х21,6 см. СМСХ «ХД» 126.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Ларгвиское четвероевангелие (А_26) XII в.

36. Благовещание. 23,5X17,5 см. 1934 г. ХИ 12.

Тбетское четвероевангелие (А—496) XIII в.

37. Евангелист Марк. 26,5X21,5 см. ХИ 13.
38. Евангелист Марк. 27X21 см. 1935 г. СХСМ «ХД» 48

Четвероевангелие (А_484) XII в.

39. Процветший крест. 24X19 см. ХИ 14.

Псалтырь (А_193) XVIII в.

40. Убийство спящего воина. 18X14 см. СХСМ «ХД» 49.
41. Сцена коронования. 21X14 см. СХСМ «ХД» 50.

Рукопись С—42 (Н—13) (Институт востоковедения г. Ленинграда. Из коллекции грузинских рукописей).

42. Евангелист Матфей. 14X11,5 см. 1964 г. ХИ 11
43. Евангелист Иоан. 14X11,5 см. 1964 г. ХИ 11.

Рукопись С—51 (413) (Институт востоковедения Ленинграда. Из коллекции грузинских рукописей).

44. Омывание ног. 27X20,5 см. ХИ 19.

Джручское четвероевонгелие (Н_1660) 940 г.

45. Евангелист Марк и исцеление слепого. 42X27 см. 1976 г. ХИ 4.
46. Исцеление бесноватого. 25,5X20 см. 1976 г. ХИ 4.
47. Евангелист Марк. 33X25. 1958 г. СХСМ «ХД» 1.
48. Исцеление слепого. 33X27 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 2.
49. Канон. 35,5X28 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 13.
50. Канон 33X28 см. 1959 г. СХСМ «ХД» 14.
51. Канон 27X19 см. 1959 г. СХСМ «ХД» 15.
52. Канон 27X19,5 см. 1959 г. СХСМ «ХД» 16.
53. Канон 33X24,5 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 17.
54. Канон 26,5X19,5 см. 1959 г. СХСМ «ХД» 24.
55. Канон 27X20 см. 1959 г. СХСМ «ХД» 25.
56. Богоматерь с младенцем. 27X20 см. 1958 г. Е СХСМ «ХД» 69.
57. Евангелист Иоан. 26X20 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 70.
58. Евангелист Матфей. 26X20 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 71.
59. Евангелист Лука. 26X20 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 72.
60. Исцеление бесноватого. 26X20 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 73.
61. Исцеление паралитика. 26X20 см. 1958 г. СХСМ «ХД» 74.
62. Исцеление слепого. 26X21 см. 1983 г. МИМ.
63. Исцеление паралитика. 26X21 см. 1984 г. МИМ.
64. Исцеленние бесноватого. 26X21 см. 1983 г. МИМ.
65. «Сахноба» XVII_XVIII вв. реконструкция старой живописи. 55X50 см. 1955 г. ТМКМ_456.

Перегородчатые эмали

1. Мартвильский Денсус. VIII_IX вв. 12,5 XII см. ХИ 9.
2. Евангелист Иоан. XII в. 55,5X5 см. 1950 г. ХИ 9.
3. Апостол Петр. XII в. 11,5X9,5 см. 1950 г. ХИ 9.
4. Иоан Креститель XII в. 5,5X55 см. 1950 г. ХИ 9.
5. Мартвильский Денсус. VIII_IX вв. 8,5X7,5 см. 1950 г. СХСМ СГ.

შემოკლებანი

სხსმ საქართველოს სსრ ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი.
სსმ საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი.
ხი საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი.
თმკმ საქართველოს სსრ თეატრის, მუსიკისა და კინოს სახელმწიფო მუზეუმი.
მიმ მედიცინის ისტორიის მუზეუმი.

СОКРАЩЕНИЯ

СХСМ — Государственный музей искусств ГССР
ССМ — Государственный музей Грузии им. С. Джанашиа АН ГССР
ХИ — Институт рукописей им. Кекелидзе АН ГССР
ТМКМ — Государственный музей театра, музыки и кино ГССР
МИМ — Музей истории медицины

ტაბულები

1. ჯრუჭის სახარება H — 1660, 940 წ.
   ბრმის განკურნება.
2. ალავერდის სახარება A — 484, 1054 წ.
   მათე მახარებელი.
3. ლარგვისის ოთხთავი A–2,6 XIII ს.
   ხარება.

Таблицы

1. Джручское четвероевангелие H–1660. 940 г.
   Исцеление слепого.
2. Алавердское Евангелие. A—484, 1054 г.
   Евангелист Матфей.
3. Ларгвийское четвероевангелие. A—26. XIII в.
   Благовещание.

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სარჩევი

შესავალი 5

შემოკლებანი 17

ასლების კატალოგი

1. ფრესკები 10
2. ხელნაწერთა მინიატურები 11
3. ტიხრული მინანქარი 12

Содержание

Вступление 8

Сокращения 11

Каталог копий

1. Фрески 13
2. Книжные миниатюры 14
3. Перегородчатые эмали 16

გარეკანზე

ბეთანია. ღვთისმშობლის ეკლესია, XII–XIII სს. გიორგი III, თამარ მეფე და გიორგი ლაშა.

На обложке

1. Бетания. Церковь Богородицы, XII—XIII вв.
Геогргий III, Царица Тамара и Георгий Лаша.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რედაქტორი: თამაზ სანიკიძე
შემდგენელი: ნინო ჩიხლაძე
მხატვარი: ქეთი ახობაძე
ტექ. რედაქტორი: როლანდ მჭედლიძე
კორექტორი: თამთა ცეცაძე

Редактор: **Тамаз Саникидзе**
Ссоставитель: **Нино Чихладзе**
Художник: **Кети Ахобадзе**
Тех. редактор: **Роланд Мчедлидзе**
Корректор: **Тамта Цецадзе**

საქართველოს სსრ მხატვრის სახლის პოლიგრაფიული უბანი
ქ. თბილისი, რუსთაველის გამზირი № 7

Полиграфический участок Дома художника ГССР
г. Тбилиси, пр. Руставели № 7

ᲞᲐᲠᲚᲐᲛᲔᲜᲢᲘᲡ ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ
F 23.501/4